

ISTORIE

ROBERT KAGAN
Lumea clădită
de America

Traducere din engleză de
S.G. Drăgan

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Corneliu Radu
DTP: Iuliana Constantinescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Fedprint

Robert Kagan
The World America Made
Copyright © 2012 by Robert Kagan
This translation published by arrangement
with Alfred A. Knopf,
an imprint of The Knopf Doubleday Group,
a division of Random House, LLC.
All rights reserved.

HUMANITAS, 2015, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Kagan, Robert
Lumea clădită de America / Robert Kagan;
trad.: S.G. Drăgan. – București: Humanitas, 2015
ISBN 978-973-50-4837-2
I. Drăgan, S.G. (trad.)
327(73:100)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Pentru Tor

Introducere

ÎN CELEBRUL FILM AL LUI FRANK CAPRA *O VIAȚĂ MINUNATĂ*, personajului George Bailey i se oferă posibilitatea să vadă cum ar fi arătat lumea dacă el nu s-ar fi născut. N-ar strica dacă am putea face același lucru în privința Statelor Unite, spre a vedea cum ar fi arătat lumea dacă SUA n-ar fi fost puterea dominantă care a modelat-o pe parcursul ultimelor șase decenii și spre a ne imagina cum ar putea să arate lumea în eventualitatea unui declin al Americii, pe care atâția îl prevestesc în zilele noastre.

Multe aspecte ale lumii de astăzi – libertatea care există în multe părți ale ei, prosperitatea globală fără precedent (chiar și în ciuda crizei economice prin care trecem) și absența războiului între marile puteri – ni se par niște lucruri de la sine înțelese. În anul 1941 existau în lume vreo zece state democratice; în prezent numărul lor trece de o sută. Timp de patru secole înainte de 1950, produsul intern brut (PIB) a crescut cu mai puțin de 1% pe an. Din 1950 încoace, el crește în medie cu 4% pe an și astfel miliarde de oameni au putut scăpa de sărăcie. Prima jumătate a secolului XX a cunoscut cele mai distrugătoare două războaie

din istoria omenirii, iar în secolele precedente războiul între mari puteri a fost aproape o constantă. În schimb, în ultimii șaizeci de ani nici o mare putere nu s-a aflat în război cu vreo alta. Epoca noastră este cunoscută mai ales printr-un război care nu a avut niciodată loc – cel dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică¹.

Multe sunt, firește, anapoda în lumea noastră, dar din perspectiva mileniilor de istorie documentată, în care războiul, despotismul și sărăcia au constituit norma, iar pacea, democrația și prosperitatea niște excepții rare, epoca pe care o trăim poate fi socotită un ev de aur.

Unii sunt de părere că acesta este un rezultat inevitabil al progresului uman, o combinație între progresul științific și tehnologic, o economie din ce în ce mai globalizată, instituții internaționale tot mai puternice, cristalizarea treptată a „normelor“ de conduită internațională și triumful treptat, dar inevitabil al democrației liberale asupra altor forme de guvernământ – niște forțe ale schimbării ce transcend acțiunile indivizilor și ale națiunilor.

Există însă și o altă posibilitate – ca progresul de care ne bucurăm să nu fie rezultatul unei evoluții inevitabile a speciei umane, ci produsul unui ansamblu de circumstanțe unic și, poate, trecător: al unui dispozitiv particular de putere în sistemul internațional, care favorizează o anumită viziune asupra lumii în detrimentul altora. Poate că dacă aceste condiții s-ar schimba, dacă raporturile de putere s-ar modifica, caracteristicile ordinii mondiale s-ar schimba și ele. Poate că răspândirea democrației, după 1950, în peste

o sută de țări nu s-a datorat pur și simplu năzuinței oamenilor spre democrație, ci faptului că națiunea cea mai puternică în lumea de după 1950 a fost o națiune democratică. Poate că uimitoarea creștere economică globală din ultimele șase decenii reflectă o ordine economică modelată de cea mai mare economie de piață din lume. Și poate că era de pace în care trăim nu este fără legătură cu enorma putere militară de care dispune o anumită națiune.

Istoria arată că ordinele mondiale, inclusiv a noastră, sunt trecătoare. Ele se ridică și apoi decad. Iar odată cu ele se năruie și instituțiile pe care le-au edificat, crezurile care le-au călăuzit și „normele“ ce au modelat relațiile dintre țări înăuntrul lor. Fiecare ordine internațională din istorie a reflectat convingerile și interesele celor mai mari puteri care au alcătuit-o, și fiecare din ele s-a schimbat atunci când puterea a trecut în mâinile altora, cu crezuri și interese diferite. Au fost situații în care ordinea mondială prevalentă s-a prăbușit pur și simplu, lăsând loc dezordinii. Atunci când s-a prăbușit Imperiul Roman, s-a prăbușit și ordinea susținută de el. Nu doar ocârmuirea și dreptul romane, ci și întreg sistemul economic ce se întindea din nordul Europei până în nordul Africii s-a destrămat, fiind apoi nevoie de secole pentru a fi reclădit. Cultura, artele, chiar și progresul științei și al tehnologiei au fost date înapoi și blocate timp de secole. Oamenii pierduseră, cum s-ar spune, rețeta cimentului.

Un colaps similar al ordinii mondiale a avut loc și în epoca noastră. Lumea pe care o cunoaștem astăzi a fost clădită în mijlocul haosului și al ruinelor de după cel de-al Doilea Război Mondial și după colapsul

ordinii dominate de Europa, care se închegease în răstimp de patru secole. Acea ordine era departe de a fi perfectă: ea a generat numeroase războaie, un imperialism agresiv și o oprinare pe scară largă a populațiilor de culoare, dar a creat și condițiile pentru o eră de mari progrese ale omenirii. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, controlul britanic asupra mărilor și oceanelor și echilibrul dintre marile puteri de pe continentul european au asigurat, împreună, relativa securitate și stabilitate care au permis o creștere a prosperității, o oarecare lărgire a libertăților personale și o lume mai sudată grație revoluțiilor din comerț și comunicații numite astăzi globalizare. În acea lume, între marile puteri s-a menținut pacea timp de aproape patru decenii după războaiele napoleoniene și timp de încă patru decenii după războaiele de unificare a statelor germane. Succesul a fost atât de impresionant, încât în zorii secolului XX mulți au tras concluzia că omenirea a atins o culme a evoluției și că războiul de anvergură și tirania deveniseră niște fenomene perimate.

Odată cu izbucnirea Primului Război Mondial însă, era de pace durabilă și de progres al liberalismului – epoca civilizației europene ajunse aproape de apogeu – a cedat locul unei ere de hipernaționalism, despotism și dezastre economice. Răspândirea odinioară promițătoare a democrației și liberalismului s-a oprit, iar apoi și-a inversat cursul, lăsând să subziste un număr restrâns de state democratice – minoritare și asediate – care trăiau temătoare în umbra noilor lor vecine fasciste și totalitare. Luase ființă subit o lume plină de lideri rapace aflați în fruntea unor puteri

rapace. Colapsul ordinii britanice și al celei europene în secolul XX nu s-a soldat cu o nouă epocă a tenebrelor – deși, dacă Germania nazistă și Japonia imperială ar fi câștigat războiul, această eventualitate s-ar fi putut produce –, dar cataclismul pe care l-a generat a fost, în felul său, la fel de devastator.

Un eventual sfârșit al actualei ordini americane ar avea, oare, urmări mai puțin înfricoșătoare? Este o întrebare pe care merită să ne-o punem acum, când atât de mulți oameni întrevăd perspectiva unui declin american. Un număr surprinzător de mare de intelectuali, politologi și politicieni americani salută fără îngrijorare această perspectivă. Domină sentimentul că sfârșitul erei de supremație americană nu trebuie să însemne neapărat sfârșitul actualei ordini internaționale liberale. Multă lume anticipează, ca să nu zicem că acceptă drept premisă, că trăsăturile bune ale acestei ordini – democrația, prosperitatea, pacea între marile puteri – pot supraviețui declinului puterii și influenței americane. Chiar și în condițiile diminuării puterii americane – scrie politologul G. John Ikenberry –, „temeliile ordinii internaționale liberale vor supraviețui și-și vor păstra vigoarea”². Acest punct de vedere merge mână-n mână cu credința că declinul american este oricum un fapt de netăgăduit, astfel că, indiferent dacă este sau nu dezirabil, nu se poate face nimic spre a-l împiedica.

Pe acest fundal, merită să explorăm în ce măsură ordinea mondială actuală depinde de puterea americană și de trăsăturile ei distinctive. Ce ar însemna pentru viitor ca ordinea internațională să nu mai fie modelată cu precădere de către Statele Unite și țările

aliate lor care le împărtășesc vederile? Și mai sunt câteva întrebări la fel de importante: Este America oare cu adevărat în declin? Sau sunt americanii pândiți de pericolul de a-și abandona de bunăvoie statutul de mare putere din teama neîntemeiată că sunt o putere în declin?

*Faceți cunoștință cu George Bailey:
ce este american
în ordinea mondială americană?*

ÎNTÂI DE TOATE, DE CE I SE SPUNE „ORDINEA MONDIALĂ americană”? Statele Unite, de bună seamă, n-au modelat singure mediul internațional. Multe alte popoare, precum și mari forțe istorice cum ar fi evoluția științei și a tehnologiei, fluctuațiile în disponibilitatea de resurse naturale, tendințele economice pe termen lung, creșterea populației, au contribuit la crearea lumii de astăzi. Popoarele de pe toate continentele au trudit și au suferit spre a se smulge din sărăcie și ruină și pentru a clădi o viață mai bună pentru ei și pentru copiii lor. Lumea este prea mare pentru ca vreo țară să o poată modela de una singură. Cu toate acestea, în orice perioadă istorică dată țările cele mai puternice își pun amprenta pe ordinea internațională, fie și numai în virtutea ponderii lor relative în cadrul sistemului. Ele instituie multe din „normele” și regulile de conduită internațională. Ele determină natura relațiilor economice. Pot avea influență chiar și în sfera ideilor și credințelor, inclusiv asupra modului în care popoarele se închină la zeii lor și asupra formelor de guvernământ pe care acestea le consideră legitime. Timp de secole puterea precumpănitoare a Chinei a

configurat modul în care milioane de oameni de pe tot cuprinsul Asiei au gândit, au vorbit, și-au adorat zeitățile, au pictat și au făcut comerț. În secolul al XIX-lea, marile puteri europene au impus standarde de conduită internațională și internă nu doar pentru europeni, ci și pentru milioane de oameni din Africa, Asia și America Latină. Au existat în istorie o ordine egipteană, una romană, una elină, o ordine islamică, una mongolă, una otomană și multe altele, iar istoricii din viitor vor privi, fără îndoială, perioada de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și până într-un moment care abia urmează a fi determinat ca fiind o ordine americană.

Ea a fost și este însă ordinea americană și într-un sens mai specific. Nu numai că Statele Unite au fost și sunt cea mai influentă putere din sistemul internațional. Cele mai importante caracteristici ale lumii de astăzi – lărga răspândire a democrației, prosperitatea, pacea de durată dintre marile puteri – au depins în mod direct și indirect de puterea și influența exercitate de Statele Unite. Nici o altă putere nu ar fi putut sau nu ar fi vrut să influențeze lumea în felul în care au făcut-o americanii, pentru că nici o altă națiune nu posedă și n-a posedat vreodată combinația de caracteristici specifică Americii.

Unele dintre cele mai importante calități ale ei sunt evidente. Poziția și configurația geografică unică a Americii, sistemul ei economic capitalist, forma ei de guvernământ democratică și enorma ei putere militară au plămădit împreună un gen aparte de ordine internațională, care ar fi arătat cu totul altfel dacă vreo altă națiune, cu caracteristici diferite, ar fi exercitat o influență de o amploare similară.

Cuprins

<i>Introducere</i>	7
Faceți cunoștință cu George Bailey:	
ce este american în ordinea mondială americană? . . .	13
Lumea clădită de America.	23
Ce ne va aduce viitorul?	81
Dar se află cu adevărat Statele Unite în declin?	118
O ordine mondială minunată	156
<i>Note</i>	165